

DEMOKRATIJA ŠIUOLAIKINIO DEMOKRATINIO VALDYMO MECHANIZME IR JOS PERSPEKTYVOS

Simas Vitkus

*Mykolo Romerio universiteto Strateginio Valdymo ir Politikos fakulteto II kursas
Tel. +370 616 37970
El. paštas opliaaa@yahoo.com*

Pagrindinės sąvokos: demokratija, mažoritarinė rinkimų sistema, proporcinio atstovavimo rinkimų sistema, mišri rinkimų sistema, prezidentizmas, parlamentizmas, kosmopolitinė demokratija;

Santrauka

Svarbiausia šio pranešimo užduotis yra atskleisti, kas leidžia patvirtinti arba paneigti, yra demokratija kaip politinis-socialinis reiškinys ar jos nėra. Ieškant sprendimo buvo labiau stengiamasi gilintis į tokius politinius procesus: rinkimų sistema ir valdymo sistema, siekiant atskleisti jų ryšį su demokratijos įgyvendinimu ir šio įgyvendinimo laipsniu. Šis pranešimas leis įsitikinti, jog istorinis demokratijos pagrindas yra asociacija kaip pilietinė bendruomenė, kurioje sprendimai priimami tik šiai asociacijai priklausančių narių, kurie visi vienas kito atžvilgiu yra lygūs, valia. Aptariant rinkimų bei valdymo sistemas, pažymima, jog bet kokiam politiniam režimui, mūsų atveju – demokratijai, nemažą įtaką daro taikreipti dėmesį į tai, jog, pavyzdžiui, mažoritarinė rinkimų sistema gali būti veiksminga, atitikti demokratinis kriterijus tik tose valstybėse, kuriose vyrauja dvipartiškumas, arba, pavyzdžiui, tik drausmingos partijos gali efektyviai ir kartu demokratiškai valdyti parlamentinėje valstybėje. Supažindinant su kosmopolitinės demokratijos modeliu, kuris labiausiai yra orientuotas į demokratijos globalų mastą, parodoma, kokios yra demokratijos plėtros perspektyvos ir tai plėtrai įgyvendinti tinkamiausios priemonės.

ĮVADAS

Pasak Aristotelio, demokratinėse valstybėse liaudis yra suvereni. Pats žodis „demokratija“, turintis liaudies valdžios reikšmę, apibūdina suverenaus sociumo koncepciją. Būtent liaudies suverenumas ir lemia šios koncepcijos patrauklumą. Anot Davido Heldo, demokratiją reikia suprasti kaip priemonę, padedančią suvaržyti valstybės galias, tarpininkauti konkuruojantiems individams ir kolektyviniams projektams ir įtvirtinti atskaitomybę už svarbiausius politinius sprendimus. Tai tarsi privilegijuota politinio gėrio samprata, siūlanti tokią politikos ir gyvenimo formą, kuri turi sąžiningu ir teisingu būdu derėtis ir ginčytis dėl vertybių. Žinoma, tai nereiškia sutarimo dėl įvairių vertybių. Demokratija labiau orientuota, kaip ga-

lima sieti vienas vertybes su kitomis ir leisti politinius konfliktus spręsti jų dalyviams viešame procese, kurį lemų tik tam tikros sąlygos, turinčios apsaugoti paties šio proceso kontūrus ir formą.

Kalbant apie demokratiją kaip apie politinį procesą, svarbu šiek tiek atsisgręžti į istoriją ir pamėginti ten įžvelgti prielaidas, lėmusias apskritai politinės santvarkos susiklostymą. Čia neišvengiamai reikia pradėti nuo to, kad pirmiausia kai kurie asmenys nusprendė sukurti asociaciją tikslams įgyvendinti. R. A. Dahlo nuomone, „Kad pasiektų tuos tikslus, asociacija turi imtis politinių veiksmų, su kuriais asociacijos nariai privalo derinti savo veiksmus“ [1; p. 143]. O privalėjimas veikti prisiderinant prie asociacijos politikos yra išreikštas taisykle arba įstatymu, apimančiu bausmes už nepaklusnumą. Tačiau demokratinėje santvarkoje saistantys sprendimai turi būti priimami tik tų asmenų, kurie yra pavaldūs tiems sprendimams, t. y. asociacijos narių, o ne asmenų, nepriklausančių asociacijai. Tai yra viena iš svarbiausių pateisinančių demokratinę santvarką prielaidų. Be šios, yra dar kelios, kurių negalima nepaminėti, kalbant apie demokratinę santvarką apskritai, t. y. kiekvieno nario gėris turi būti traktuojamas lygiai; tarp asociacijos narių, arba kitaip piliečių, turi būti tvirta lygybė (priimant saistančius sprendimus, kiekvieno piliečio keliami siektinos politikos reikalavimai turi būti laikomi turintys vienodą galią); kiekvienas asociacijos narys yra geresnis savo interesų teisėjas negu kiti. Pastaroji prielaida gali pasirodyti kiek nesuprantama, tačiau iš tiesų ji tereiškia, jog nė iš vieno suaugusio asociacijos nario niekada neturi būti reikalaujama įrodyti adekvačią kompetenciją apsaugoti paties interesus. Ir nors gali pasirodyti, kad šių ankstesnių prielaidų pakaktų demokratiniam procesui pagrįsti, formaliai jas reikia papildyti elementariu teisingumo principu. R. A. Dahlo teigimu, „Teisingumas nereikalauja lygaus pasiskirstymo: pavyzdžiui, jis gali reikalauti paskirstyti pagal nuopelnus“ [1; p. 145]. Šis principas paprasčiausiai sako, kad tam tikromis aplinkybėmis teisingumas būtinai reikalauja, kad kiekvienas asmuo gautų lygią dalį arba, jei tai neįmanoma, lygią galimybę įsigyti retą dalyką.

Kaip jau minėta asociacijos nariai yra ne kas kita kaip piliečiai. Taigi asociacija yra pilietinė bendruomenė ir labai svarbu išsiaiškinti, ar demokratinio valdymo sėkmė priklauso nuo to, kiek jos aplinka priartėja prie pilietinės bendruomenės idealo. Priklausyti pilietinei bendruomenei visų pirma reiškia aktyviai dalyvauti viešuosiuose reikaluose. Anot Michaelo Walzero, domėjimasis viešosiomis problemomis ir pasišventimas viešiesiems tikslams yra pagrindiniai pilietinės dorybės ženklai. Tačiau reikia turėti omenyje, jog ne kiekviena politinė veikla nuspelno „pilietinės dorybės“ pavadinimo ar prisideda prie visuotinės gerovės. Tik tvirtas bendrojo gėrio pripažinimas ir jo siekis visų tik individualių ir privačių tikslų sąskaita priartėja prie pilietinės dorybės sąvokos esmės. Dalyvavimas pilietinėje bendruomenėje yra persmelktas visuomeniškumo dvasios, orientuotas į bendrąją naudą, todėl pilietinės bendruomenės nariams viešoji sfera nėra vien tik asmeninių interesų kovos laukas. R. Putnamo teigimu, „Pilietinės bendruomenės nariai daugeliu atžvilgių yra daugiau nei tiesiog aktyvūs, visuomeniškai ir lygūs. Pilietine dorybe pasižymintys piliečiai yra paslaugūs, gerbiantys vienas kitą ir pasitikintys vienas kitu, net jei jų požiūriai į esminius dalykus skiriasi“ [2; p. 121]. Todėl darytina išvada, kad kuo labiau priartėjama prie politinės piliečių, besiva-

dovaujančių savitarpiskumo normomis ir dalyvaujančių savivaldoje, lygybės idealo, tuo tokia bendruomenė pilietiškesnė ir kartu demokratiškesnė.

1. RINKIMŲ SISTEMŲ ATITIKTIS ŠIUOLAIKINĖS DEMOKRATIJOS KONCEPCIJAI

Kitas svarbus klausimas yra susijęs su rinkimų sistemomis. Gerai žinoma, kad rinkimų sistema yra vienas iš pagrindinių rodiklių, apibūdinančių demokratiškumo mastą tarp sociumo ir valdžios. Tačiau kaip žinoma, rinkimų sistemų svarba ir faktas, jog jos sąmoningai konstruojamos ir laisvai keičiamos, ilgai buvo menkinami. Išties, jei rinkimų sistemos nieko nereikštų, kurių galų politikai taip įnirtingai dėl jų kautųsi? Kartą nustačius rinkimų tvarką, tie, kam ji naudinga, gina įtvirtintus savuosius interesus ir visaip stengiasi, kad ir toliau būtų žaidžiama pagal jiems žinomas taisykles. Taigi faktas lieka faktas: rinkimų sistemos daugelyje šių dienų pasaulio kraštų yra formuojamos ir įvairiai keičiamos, tačiau kai kurios iš jų prarado savo patrauklumą ir yra rečiau naudojamos. Tačiau sprendžiant klausimą, kuri gi rinkimų sistema yra geriausia elektoratui tuo atžvilgiu, jog leidžia valdžios rinkimus įgyvendinti taip, kad būtų nenusižengta demokratijos koncepcijai ir kartu leidžia patenkinti piliečių lūkesčius dėl atitinkančios įsišaknijusias rinkimų tradicijas rinkimų sistemos formos, kaip matysime, sunku yra rasti vienintelį atsakymą.

Pavyzdžiui, dėl mažoritarinės rinkimų sistemos reikėtų paminėti, dabar šis rinkimų modelis yra retenybė. Ji dažniausiai naudojama todėl, kad rinkėjai yra su ja apsipratę. Mažoritarinės rinkimų sistemos nepatrauklumą lemia tai, kad ji neatitinka samprotavimo, jog pats svarbiausias atstovaujamosios demokratijos reikalavimas – teisingas atstovavimas, o atstovavimas teisingas tik tada, kai jis proporcingas. G. Sartori rašo, jog „Lijphartas buvo visiškai teisus, manydamas, kad jeigu demokratija remiasi nemažoritarine, konsociacine praktika, ji gali būti darbinga net susipriešinimo sąlygomis (ypač fragmentuotosios politinės kultūros sąlygomis)“ [3; p.81]. Taigi Lijphartas, remdamasis Nyderlandų pavyzdžiu įrodė, kad konsociacinė demokratija, kuriai yra nebūdinga mažoritarinė praktika, yra kryžminius spaudimus patirianti sistema, kuriai subyrėti neleidžia atsveriantys, solidarizuojantys elitai, besistengiantys neutralizuoti savųjų visuomenių išcentrinę trauką. Taigi konsociacinės demokratijos konstruktas tapo reikšmingu įnašu į demokratinio valdymo sampratą.

Mažoritarinė daugumos sistema geriausiai tinka ten, kur ji sukuria dvipartiškumą, savo ruožtu kuriantį vienpartinę „atsakingą“ vyriausybę. Mažoritarinė daugumos sistema kliudo partinei fragmentacijai ir dėl to sudaro palankesnę nei proporcinio atstovavimo sistema sąlygas atsirasti veiksmingai vyriausybei. Kita vertus, reikia pripažinti ir visiškai priešingą dalyką: vienmandačių apygardų sistema taip pat gali sudaryti palankias sąlygas politinei bendruomenei susiskaldyti į vietinę ir vietininkišką politiką.

G. Sartori teigia: „Kalbėdamas apie proporcinį atstovavimą, pripažinau jo didžiulius istorinius nuopelnus bei patvirtinau, jog savo negrynosiomis formomis jis paprastai suderina adekvatų atstovavimą ir pakankamą valdymo pajėgumą“ [3; p. 85]. Todėl čia, remiantis autoriaus nuomone, galima daryti išvadą, jog proporcinis atstovavimas yra geriausias tada, kai yra pakoreguotas, t. y. kai nebeatitin-

ka proporcinių rinkimų standartų, kurie leidžia reikštis pernelyg dideliu skaičiumi partijų. Tokiu būdu toks neadekvačiai proporcingas proporcinis atstovavimas tampa partinės sistemos fragmentacijos kontrapriemone.

Reformatoriai teigia, jog geriausia–daugelio ginčijamas daugumos ir proporcinio atstovavimo derinys. Šios idėjos oponentų teigimu ji kilo klaidingai supratus vokiškąją sistemą, kuri yra mišri balsavimo kriterijų, bet ne rezultatų požiūriu. Mišrioji sistema–tai sistema, kur parlamento narių sudėties atspindimą proporcią atsveria neproporcingumas. Tačiau pažymėtina, jog yra skirtumas, ar prie daugumos ir proporcinio atstovavimo derinio pereinama nuo buvusios mažoritarinės, ar nuo buvusios proporcinės sistemos. Pirmuoju atveju perėjimas prie pakoreguotos, aštrumą praradusios daugumos yra švelnesnis, nes kraštas netenka vienpartinės vyriausybės, tačiau pernelyg didelė partinė fragmentacija bent artimiausioje ateityje neįvyksta. Antrasis atvejis–perėjimas nuo proporcinio atstovavimo prie daugumos arba dalinės daugumos–tai paprasčiausiai klaidingas žingsnis. Šių dviejų rinkimų sistemų derinys tik supainioja rinkėjus ir, galimas dalykas, taip priverčia juos išrinkti niekam tikusius parlamentarų. O taip yra todėl, kad iš elektorato tuo pat metu reikalaujama išreikšti ir pirmąją, ir antrąją preferencijas, t. y. rinkėjai privalo sutelkti savo balsus ir tikėtiniems nugalėtojams.

Pasak G. Sartori, jei ir esama „geriausios“ rinkimų sistemos, tai–dvipakopio balsavimo sistema, kuriai būdinga platus pritaikymo spektras ir galimų formulių įvairovė. Taip iš esmės pirmenybę G. Sartori teikia šiai rinkimų sistemai, tačiau su išlyga, jog jokia rinkimų sistema nėra geriausia visais atžvilgiais. Su Sartori galima sutikti tuo aspektu, jog visos rinkimų sistemos yra „geros“ demokratijos atžvilgiu tiek, kiek leidžia kuo plačiau išreikšti tautos valią. O ši sąlyga yra labai glaudžiai susijusi su kiekvienos šalies politinėmis tradicijomis, gyvavusiomis nuo seno. Todėl kiekvienas rinkimų sistemos modelis, kuris yra sumodeliuotas tenkinti tautos interesus, yra „geras“, jei tenkina elektoratą ir neperžengia demokratijos rėmų.

2. ŠIUOLAIKINĖS DEMOKRATIJOS SANTYKIS SU VALDYMO SISTEMOMIS

Pereinant prie valdymo sistemų, reikėtų pradėti nuo jų santykio su partijų įvairove. Niekam ne paslaptis, jog prezidentizmas sunkiai dera su daugiapartiškumu. Prezidentai negali kaip parlamentinėje sistemoje ministras pirmininkas sukurti sau daugumą, į koalicinę vyriausybę įtraukdamas tiek partijų, kiek reikia. „O jeigu jie yra mažumos prezidentai–tai ir lieka su savo vargais ir turi „dairytis“ daugumos kiekviename savo legislatyvinio veiksmo vingyje“,–teigia G. Sartori [3; p. 174]. Todėl darytina išvada, kad parlamentizmas nesusiduria su padalytosios daugumos problema; o prezidentizmui ji neduoda ramybės. Taigi esant susipriešusių daugumų prezidentinėms vyriausybėms lengviau suklupti, kai yra daugiapartinė, o ne dvipartinė situacija. Partijų susipriešinimas ir jo įtaka viešiesiems reikalams yra kitas probleminis klausimas, kurį reikėtų šiek tiek aptarti abiejų valdymo sistemų atžvilgiu, nes šis politinis reiškinytis turi nemažą reikšmę siekiant įgyvendinti demokratijos sampratą atitinkantį valdymą.

Taigi klausimą reikėtų formuluoti taip: valdymo pajėgumui geriau pasitarnauja drausmingos ar nedrausmingos partijos? Kai yra parlamentinė sistema, atsa-

kymas aiškus: nedrausmingos partijos yra nefunkcionalios-jos kaltos dėl prasto asamblėjos valdymo, kaip parlamentizmo atmainos, veikimo. Tad esant parlamentizmui partijų nedrausmingumas skatina destruktivų valdymą, kuriam nė kiek nebūdingas partinių interesų derinimas kompromisu. O kalbant apie prezidentinę sistemą, nedviprasmiškas atsakymas į šį klausimą nėra. Tvirtinimo, esą nedrausmingos partijos palengvina prezidentizmą, negalima apibendrinti: jis teisingas padalytojo valdymo atžvilgiu, bet kitais atžvilgiais – klaidingas. Kad ir kaip būtų, teiginys, jog partijos ką nors reiškia tik tada, kai jos laikosi bent truputėlio drausmės, tebegalioja. Kadangi, kitu atveju, prasmės neturi, partijos yra dvi ar jų yra daugiau. Kaip pavyzdį galima paminėti Jungtines Amerikos Valstijas, kur savosios partijos parama negalintis pasikliauti daugumos prezidentas susiduria su tomis pačiomis problemomis, kaip ir daugumos neturintis prezidentas. Taigi ir vienu, ir kitu atveju prezidentams tenka „prekiauti arkliais“–pirkti atskirų parlamento narių balsus po vieną. Tačiau šios išlygos jokių būdu nepakeičia aplinkybės, kad prezidentinės sistemos turėtų geriau veikti esant dvipartiškumui, o ne daugiapartiškumui, kad prezidentizmo ir daugiapartiškumo derinys sudaro sunkumų demokratijai išlikti stabiliai.

Kai yra parlamentinė sistema, partinė drausmė yra kur kas didesnė problema–čia „parlamentui tinkančios“ partijos yra gyvybiškai svarbios, o drausmingas partinis balsavimas yra neatskiriama šio „tinkamumo“ dalis. G. Sartori primena: „Bet atminkime, kad partinė drausmė, apie kurią kalbama, taikytina tik parlamente esančiai partijai ir balsuoti vieningai reikalaujama tik iš parlamentinės partijos. Tam nereikia didžiulės, visa persmelkiančios, aštuonkoji primenančios partijos, reikia tik struktūruotai partinei sistemai priklausančios bei ją kuriančios konsoliduotos partijos, o konsoliduota ji turi būti tiek, kad kontroliuotų savo narių balsavimą“ [3; p. 185]. Kitaip parlamentinė vyriausybė negalėtų valdyti neturėdama parlamento paramos. O toji parama reiškia, kad vyriausybę palaikančios partijos gali iš tikrųjų užtikrinti savųjų parlamento narių balsus; tai savo ruožtu reiškia gebėjimą primesti vieningai balsuoti. Tačiau svarbu suvokti, kai pabrėžiamas demokratinis valdymas, balsavimo drausmės negali lemti prievarta ir bausmės.

3. ŠIUOLAIKINĖS DEMOKRATIJOS PERSPEKTYVOS – KOSMOPOLITINIS DEMOKRATIJOS MODELIS

R. A. Dahlis turėjo aiškią demokratinio proceso viziją: „Tai vizija tokios politinės sistemos, kurios nariai traktuoja vienas kitą kaip politiškai lygus, yra kolektyviai suverenūs ir turi visus tuos sugebėjimus, resursus ir institutus, kurie reikalingi tam, kad jie galėtų valdyti patys“ [1; p. 414]. Tačiau tikrovė yra kitokia. Pasak D. Heldo, šiomis dienomis „egzistuoja aiškus scenarijus, pasak kurio, galia toliau koncentruosis daugianacionalinio kapitalo (gamybinio ir finansinio) pagrindu, susiklostys nauja svarbiausių valstybių vykdomosios galios sankloda ir didės G7 (JAV, Kanada, Britanija, Prancūzija, Vokietija, Italija ir Japonija) grupės įtaka“ [4; p. 399]. Šios šalys stengiasi pasiūlyti naujų valdymo formų, skatinančių pertvarkyti Jungtines Tautas (JT); o tai padarius padidėtų Ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacijos (OECD) šalių ir G7 įtaka globaliems reikalams. Tokios iniciatyvos padidintų geopolitiškai dominuojančių valstybių regu-

liuojamąsias galias, bet tai įvyktų dėl mažėjančio demokratijos efektyvumo ir siurėjančio jos masto šiose šalyse ir už jų kaina.

Norint globaliai gilinti ir plėsti demokratiją, reikėtų iš tiesų stengtis įtvirtinti demokratinę autonomiją kosmopolitiniu pagrindu. Tam reikėtų regioniniu ir globaliu lygiu stiprinti administracinius gebėjimus ir gausinti nepriklausomus politinius išteklius, kurie būtinai privalėtų papildyti vietose ir nacionalinėse valstybėse sukauptus gebėjimus ir išteklius. Be to, regioniniu ir globaliniu lygiu reikėtų siekti įtvirtinti ir tobulinti demokratines institucijas, kurios būtinai privalėtų papildyti analogiškas nacionalinės valstybės institucijas. Tad kosmopolitinės demokratijos samprata iš tiesų reiškia, kad ir toliau pripažįstama nacionalinių valstybių reikšmė ir kartu ginamas valdymo lygmuo, ribojantis nacionalinį suverenumą.

Kalbant apie naujas politinių institucijų formas, kurios stiprintų tokių regioninių institucijų kaip ES administracinius gebėjimus ir atskaitomybę, tobulintų pačios JT sistemos administracinius gebėjimus ir atskaitomybės formas, reikėtų pabrėžti, jog šios institucijų formos tiesiog koegzistuotų su valstybių sistema, bet užgožtų valstybės aiškiai apibrėžtose veiklos srityse, kuriose ši veikla turi akivaizdžius transnacionalinius ir tarptautinius padarinius. Todėl kyla du su tuo susiję aiškūs reikalavimai: pirma, taip pertvarkyti atskaitomybės sistemų teritorines ribas, kad problemos, kurių negali spręsti nacionalinė valstybė, galėtų būti geriau demokratiškai sprendžiamos globaliu mastu; antra, iš naujo išanalizuoti regioninių ir globalių reguliuojančių funkcinių įstaigų vaidmenį ir vietą, kad jos galėtų nuosekliau ir naudingiau rūpintis viešaisiais reikalais.

Aišku, naivu būtų manyti, kad lengva įgyvendinti visus šiuos reikalavimus ir taip kosmopolitinę demokratiją iš tiesų priversti veikti, o ypač turint omenyje, kad ir pati demokratijos samprata yra toks ginčijamas dalykas. Juk neseniai prasiiveržęs susidomėjimas demokratija reiškė tai, kad pernelyg dažnai demokratija buvo tapatinama su liberaliaja demokratija, ir buvo manoma, jog demokratiją galima taikyti tik valdymo reikalams (jai neva nėra vietos ekonominėje ir socialinėje srityse).

IŠVADOS

Taigi šis pranešimas dar kartą leido įsitikinti, jog demokratija yra suprantama kaip priemonė, varžanti valstybinio aparato galias ir įtvirtinanti jo atsakomybę ir atskaitomybę šį aparatą formuojančiam sociumui. O sociumas yra ne kas kita kaip asociacija, kurios pilietiškumas rodo demokratijos mastą, nes parodomas politiškai lygių piliečių, besivadovaujančių savitarpiskumo normomis ir dalyvaujančių savivaldoje, dalyvavimo viešuosiuose reikaluose laipsnis. Kalbant apie rinkimų sistemas, reikia pasakyti, jog negalima nugincyti nei jų daromos įtakos demokratijai formuoti, nei pačios rinkimų sistemos sąmoningo formavimo ir keitima – tai įrodo politikų kova dėl tam tikros daugiausiai lūkesčių patenkinančios rinkimų sistemos išsaugojimo. Tačiau tikrai nekyla abejonų, jog mažoritarinė rinkimų sistema geriausiai tinka ten, kur sukuria dvipartinę sistemą, savo ruožtu kuriančią vienpartinę „atsakingą“ vyriausybę. Taip yra todėl, kad mažoritarinė rinkimų sistema užkerta kelią partinei fragmentacijai. O proporcinio atstovavimo rinkimų sistema yra geriausia, kai nebeatitinka proporcinų rinkimų standartų, kurie leidžia reikštis pernelyg dideliu skaičiumi partijų. Taigi toks neadekvačiai pro-

porcingas proporcinis atstovavimas tampa partinės sistemos fragmentacijos kontrapriemonė. Esant prezidentinei valdymo sistemai, partinė fragmentacija kečia didelių sunkumų demokratijai išlikti stabiliai. Todėl prezidentinės sistemos geba geriau veikti demokratiškai valdydamos šalį esant dvipartiškumui, o ne daugiapartiškumui. Na o parlamentinės sistemos atveju partinė drausmė yra kur kas didesnė problema nei partinė fragmentacija. Tačiau ši drausmė yra taikytina tik parlamente esančiai partijai ir balsuoti vieningai reikalaujama taip pat tik iš parlamentinės partijos. Paskutiniame šio pranešimo skyriuje apie kosmopolitinę demokratiją yra teigiama, kad, norint globaliai gilinti ir plėsti demokratiją, reikia stengtis įtvirtinti demokratinę autonomiją kosmopolitiniu pagrindu, t. y. kosmopolitinės demokratijos samprata reiškia, kad pripažįstama nacionalinių valstybių reikšmė ir kartu ginamas valdymo lygmuo, ribojantis nacionalinį suverenumą. Tačiau čia svarbūs du dalykai: pirma, reikia taip pertvarkyti atskaitomybės sistemų teritorines ribas, kad problemos, kurių negali spręsti nacionalinė valstybė, galėtų būti geriau demokratiškai sprendžiamos globaliu mastu; antra, iš naujo išanalizuoti regioninių ir globalių reguliuojančių funkcinų įstaigų vaidmenį ir vietą, kad jos galėtų nuosekliau ir naudingiau rūpintis viešaisiais reikalais.

LITERATŪRA

1. R. A. Dahl. Demokratija ir jos kritikai – 1989
2. R. Putnam. Kad demokratija veiktų – 2001
3. G. Sartori. Lyginamoji konstitucinė inžinerija – 2001
4. D. Held. Demokratijos modeliai – 2002

DEMOCRACY AND ITS PERSPECTIVE IN THE MECHANISM OF THE MODERN DEMOCRATIC GOVERNANCE

Simas Vitkus
Mykolas Romeris University

Keywords: *democracy, majority electoral system, proportional representation electoral system, mixed electoral system, presidential system, parliamentary system, cosmopolitan democracy.*

Summary

The most important task of this notice is to reveal what allows to approve or to deny the existence or absence of democracy as political-social phenomena. While looking for a solution more attention was paid to such political processes as a electoral system and rule system in order to reveal their relation with implementation of democracy and the degree of this implementation. This notice will convince us that the historical basis of democracy is association as civil community where the decisions are made by the members of this association who are equal to each other among themselves. What is more, those chapters where electoral and rule systems are discussed show that the way how the rule apparatus is ordered has a lot of influence to any political regime, in our case to democracy. That means, for example, that the majority electoral system is efficient and covers up the criterions of democracy only in those states where two-party system is predominant or, for example, that it is impossible to imagine undisciplined parties that rule efficient and in de-

mocratic way in parliamentary state. More over, the aim of the last chapter was to get readers familiar with cosmopolitan model of democracy and with the global degree of democracy, further more, to reveal the lookouts of democracy development and means that are the most suitable to implement that development.

SUVERENAS IR DEMOKRATIJA

Aurika Bukauskaitė

Mykolo Romerio universiteto Teisės fakulteto II kursas

Tel. +370 688 40189

El. paštas aurika@email.lt

Pagrindinės sąvokos: suverenitetas, demokratija, tęstinė tauta, teisinė tauta.

Santrauka

Šiame darbe nagrinėjamas suverenitetas, jo supratimas įvairiais laikotarpiais ir galiausiai jo priklausymas tautai. Prisiminti XVIII a. veikėjai, kurie labiausiai paveikė naują suvereniteto sampratos formavimą. Remiantis Lietuvos teisininko Mykolo Romerio veikalu „Suverenitetas“ bus bandoma įrodyti, kad tauta reprezentacinės demokratijos doktrinoje turi būti suvokiama kaip tęstinė tauta, o mes, gyvenantys konkrečiu laiku, esame tęstinės tautos reprezentantai ir tos tautos valios reiškėjai.

IVADAS

Suverenitetas yra kiekvienos valstybės piliečių teisė savo nuožiūra nustatyti socialinę ekonominę sistemą ir valdymo formą [6, p. 472]. Demokratinėse valstybėse suverenitetas priklauso tautai, tuo yra neabejojama. Lietuvos Respublikos Konstitucijos, svarbiausio Lietuvos valstybės įstatymo, 2 straipsnyje taip pat yra įtvirtinta nuostata, kad suverenitetas priklauso ne bet kam, o jos tautai: „Lietuvos valstybę kuria Tauta. Suverenitetas priklauso Tautai“. Disponuodami suverenitetu asmenys šią suverenią galią „vykdo tiesiogiai ar per demokratiškai išrinktus savo atstovus“ (Lietuvos Respublikos Konstitucijos 4 str.). Dalyvaudami rinkimuose ir referendumuose asmenys turi galimybę išreikšti savo nuomonę, užtikrinti savo ir visos tautos gerovę. Jie gali pasirinkti, kas geriausiai jiems at-